

«Η Ευαγγελική Σχολή Σμύρνης στη Νέα Σμύρνη»

Ιδρυμένη το 1733 στη Σμύρνη, η Ευαγγελική Σχολή αναδείχτηκε σε έναν σημαίνοντα εκπαιδευτικό χώρο που μόρφωσε γενιές και γενιές του μείζονος ελληνισμού, συνδεμένο με την καλλιέργεια της ελληνικής εθνικής συνείδησης από τη μία, και τις οικονομικές δραστηριότητες της Σμύρνης του 19ου και των αρχών του 20ού αι. από την άλλη. Η Καταστροφή τον Αύγουστο του 1922 διέκοψε οριστικά τη λειτουργία του σχολείου, ενώ το κτήριο αποτεφρώθηκε μαζί με την εξαιρετικού εύρους βιβλιοθήκη και το μουσείο του σχολείου. Το νέο κτήριο που είχε μόλις αποπερατωθεί και στο οποίο θα μεταστεγαζόταν το σχολείο από εκείνη τη σχολική χρονιά που δεν άρχισε ποτέ, στέγασε από τότε τουρκικό λύκειο.

1922. Οι τελευταίοι «Ευαγγελικάνοι».
Η φωτογραφία δημοσιεύτηκε στα
Μικρασιατικά Χρονικά το 1959

Το νέο κτήριο της Ευαγγελικής Σχολής στη
Σμύρνη

Σμυρναίοι πρόσφυγες που κατέφυγαν στην ελληνική πρωτεύουσα το 1922 είχαν τη βούληση δημιουργίας ενός σμυρναϊκού οικισμού, ο οποίος θα αναβίωνε κατά το δυνατό τη μικρασιατική μητρόπολη. Στην ίδρυσή του (χαρακτήρας, επιλογή χώρου) πρωτοστάτησε ο Βασίλειος Παπαδόπουλος, αρχιδιάκονος της Ιεράς Μητροπόλεως Σμύρνης (μετέπειτα μητροπολίτης Φλωρίνης, Αλμωπίας και Εορδαίας), ο οποίος είχε οριστεί από το Οικουμενικό Πατριαρχείο Τοποτηρητής της Ι. Μητρόπολης Σμύρνης το Νοέμβριο του 1922, ενώ συνέδραμαν αποφασιστικά ο Σμυρνιός ιατρός Απόστολος Ορφανίδης, Υπουργός Υγιεινής, Προνοίας και Αντιλήψεως (1924-1925), αλλά και ο αρχηγός της Επαναστατικής Κυβέρνησης, Νικόλαος Πλαστήρας. Με δύο νομοθετικά διατάγματα (υπ. άρ. 8 και 22 του 1923) απαλλοτριώθηκαν εκτάσεις στην περιοχή νότια της λεωφόρου Συγγρού, για τη δημιουργία του οικισμού. Η ανέγερσή του έγινε με τη μορφή οικοδομικού συνεταιρισμού με την επωνυμία «Ένωσις Οικοδομικών Συνεταιρισμών “Η Κοινότης

Νέας Σμύρνης”» και οι δικαιούχοι λάμβαναν τα οικοπέδα τους έναντι αντιτίμου. Ας σημειωθεί ότι ο νέος οικισμός είχε ενταχθεί εξ αρχής στο σχέδιο πόλεως των Αθηνών, του 1924 (σχέδιο Καλλιγιά). Η οικοδόμηση της περιοχής άρχισε το 1926. Οι πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν στη Νέα Σμύρνη ήταν κυρίως από τα ιωνικά παράλια, αλλά και από άλλες περιοχές (Πόντος, νότια και κεντρική Μικρά Ασία, Κωνσταντινούπολη, Θράκη). Η Νέα Σμύρνη, κοινότητα από το 1934 και δήμος από το 1944, απέκτησε σταδιακά υποδομές και θεσμούς πόλης. Η γειτνίαση με την Αθήνα, αλλά και το καλό πολεοδομικό της σχέδιο οδήγησαν, ιδίως κατά την μεταπολεμική περίοδο, στην αύξηση του πληθυσμού της, που ενισχύθηκε με γηγενείς από διάφορα μέρη της Ελλάδας.

Η θέση της Νέας Σμύρνης σε σχέση με την Αθήνα

Κεντρικό στοιχείο της ταυτότητας της Νέας Σμύρνης υπήρξε εξ αρχής η ανάδειξη των δεσμών των κατοίκων της με τη Σμύρνη. Ως τόπος εγκατάστασης προσφύγων και μάλιστα με συνειδητή πρόθεση την αναβίωση του μικρασιατικού, και κυρίως του σμυρναϊκού, περιβάλλοντος στη νέα πατρίδα, η Νέα Σμύρνη είναι ένας χώρος του οποίου πλήθος στοιχείων και δράσεων παραπέμπουν στη μικρασιατική καταγωγή των πρώτων οικιστών και τη διαίωνιση της μνήμης των παλαιών πατρίδων. Οι Σμυρνιοί και λοιποί Μικρασιάτες πρόσφυγες οικιστές της Νέας Σμύρνης θέλησαν να ανασυστήσουν στη νέα πατρίδα τη συνέχεια, να νοηματοδοτήσουν τη νέα τους ζωή, ακουμπώντας σε οικείες αναφορές του παρελθόντος. Ανάμεσα σε άλλα στοιχεία (το ναό της Αγίας Φωτεινής, που θεμελιώθηκε το 1924 και εγκαινιάστηκε το 1940, τον Πανιώνιο Γυμναστικό Σύλλογο, τη δημιουργία της Λέσχης –μετέπειτα Εστίας Νέας Σμύρνης, με σκοπό τη διατήρηση της μικρασιατικής ιστορικής κληρονομιάς, οδονύμια που ζωντανεύουν τη μικρασιατική τοπογραφία), ζωτικής σημασίας για εκείνους τους πρώτους οικιστές υπήρξε και η επανίδρυση στη Νέα Σμύρνη της «Ευαγγελικής Σχολής», του επιφανέστερου σχολείου της Μικράς Ασίας.

Οι πρώτες ανάγκες για παροχή δημόσιας δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στα παιδιά της τότε κοινότητας Νέας Σμύρνης ικανοποιήθηκαν το 1934, όταν ιδρύθηκε στη Νέα Σμύρνη τριτάξιο παράρτημα του Γυμνασίου Καλλιθέας. Το σχολείο αυτό στεγάστηκε σε ιδιωτική οικία, την οποία μίσθωνε ο Σύλλογος Γονέων, Κηδεμόνων και Φιλομούσων Νέας Σμύρνης. Οι πρώτοι μαθητές ήταν 227. Η αδυναμία όμως

ολοκλήρωσης σε αυτό εγκυκλίων σπουδών καθιστούσε αναγκαία μία συνολικότερη λύση του ζητήματος.

Έτσι το 1934 ιδρύεται με το Προεδρικό Διάταγμα της 31-7-1934 το Μεικτό Γυμνάσιο Νέας Σμύρνης. Το σχολείο ήταν εξατάξιο, σύμφωνα με τον ισχύοντα Νόμο 4373/13-8-1929, και μεικτό, καθώς ο αριθμός των μαθητριών δεν επέτρεπε τη δημιουργία χωριστού γυμνασίου θηλέων. Στεγάστηκε στο κτήριο του Γεωργίου Τσακίρη στην κεντρική πλατεία της Νέας Σμύρνης, το οποίο είχε εκμισθωθεί από τον Σύλλογο Γονέων, Κηδεμόνων και Φιλομούσων Νέας Σμύρνης για τον σκοπό αυτό.

Οι πρώτοι μαθητές του σχολείου εκείνη τη σχολική χρονιά ανέρχονταν σε 244. Πρώτος διευθυντής υπήρξε ο φιλόλογος Ιωάννης Παπαγιαννόπουλος, ο οποίος παρέμεινε στη θέση αυτή μέχρι το 1947. Στις 18 Ιανουαρίου 1935 το σχολείο ξεκίνησε τη λειτουργία του. Ήδη από εκείνη την πρώτη χρονιά, το 1935, άρχισαν οι προσπάθειες να μετονομαστεί σε «Ευαγγελική Σχολή Σμύρνης». Πρωταγωνιστές της

Αντώνιος Αθηνογένης

Ο πρώτος γυμνασιάρχης της Ευαγγελικής Σχολής στη Νέα Σμύρνη Ιωάννης Παπαγιαννόπουλος. Αρχείο Συλλόγου Φοιτησάντων στην Ευαγγελική Σχολή.

προσπάθειας υπήρξαν ο τότε αντιπρόεδρος της Βουλής, ο Σμυρνιός Αντώνιος Αθηνογένης, μέλη της εφορευτικής επιτροπής του σχολείου, ο γυμνασιάρχης Ιω. Παπαγιαννόπουλος και άλλα πρόσωπα της κοινότητας Νέας Σμύρνης.

Οι αντιρρήσεις του Υπουργείου Παιδείας εδράζονταν στην από τον νόμο απαγόρευση χορήγησης οποιασδήποτε ονομασίας σε κρατικό γυμνάσιο, εκτός αν διέθετε ιδιόκτητο κτήριο. Παρόλα αυτά, με το Βασιλικό Διάταγμα της 6-4-1935 «Περί μετονομασίας του Γυμνασίου Νέας Σμύρνης εις Γυμνάσιον ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ» επιτεύχθηκε η μετονομασία.

Τα επίσημα εγκαίνια του σχολείου έγιναν στις 7 Απριλίου 1935, παρουσία επισήμων και ολόκληρου σχεδόν του πληθυσμού της Νέας Σμύρνης.

Από τα εγκαίνια του σχολείου στις 7 Απριλίου 1935.
Αρχείο Πάνου Γριζιώτη.

Το γεγονός απασχόλησε και τον αθηναϊκό τύπο γενικότερα και διαβάζουμε ενδεικτικά στο φύλλο της εφημερίδας *Εστία*: *Ορθότατα το όνομα της Ευαγγελικής Σχολής εδόθη εις το Γυμνάσιον της Νέας Σμύρνης, του οποίου τα εγκαίνια έγιναν χθες. Εις ένα συνοικισμόν, του οποίου οι περισσότεροι κάτοικοι είνε Ίωνες, έπρεπε να δαιωνίζεταί το όνομα της Ευαγγελικής Σχολής, εις την οποίαν εξεπεδούθησαν γενεαί ολόκληροι Ελληνοπαίδων και της οποίας η ακτινοβόλος δράσις περιελάμβανε όλην την Ανατολήν και έφθανε μέχρι του Ελληνισμού της Ρωσσίας, της Ρουμανίας και της Αιγύπτου. Οι Σμυρναίοι απέδωσαν τον φόρον τιμής προς την ιστορικήν σχολήν και τους ιδρυτάς της. Ας ελπίσωμεν ότι και η νέα περίοδος ζωής της Ευαγγελικής Σχολής, αν δεν υπερακοντίση εις λάμπριν την παλαιάν, δεν θα υστερήση ταύτης.*¹

Στο πλαίσιο της προσπάθειας να αναβιώσει θεσμούς, πρακτικές και παραδόσεις του σχολείου της Σμύρνης, το σχολείο της Νέας Σμύρνης επιχείρησε και την αναβίωση του πανηγυρικού εορτασμού των Τριών Ιεραρχών. Επρόκειτο για μακρά παράδοση της Ευαγγελικής Σχολής στη Σμύρνη, η οποία καθιστούσε τη γιορτή των Τριών Ιεραρχών πάνδημο εορτασμό για τη χριστιανική κοινότητα της πόλης, καθώς και ευκαιρία οικονομικής ενίσχυσης του σχολείου μέσω εράνων και εισφορών. Έτσι, στις 30 Ιανουαρίου 1938, σημειώθηκε πανηγυρικός εορτασμός των Τριών Ιεραρχών στην Ευαγγελική Σχολή Σμύρνης στη Νέα Σμύρνη.

Διαβάζουμε στην εφημερίδα *Η Νέα Σμύρνη*, στο φύλλο της Κυριακής 7-2-1938: *Την 4η μ.μ. ώραν της παρελθούσης Κυριακής, συμφώνως προς την γενομένην*

¹ Εφημερίδα *Εστία*, φύλ. 40124, 8-4-1935.

πρόσκλησιν, εγένετο εις τας αιθούσας του επί της Κεντρικής Πλατείας κτιρίου της Ευαγγελικής Σχολής, ο διά πρώτην φορά εφέτος καθιερωθείς εορτασμός εις αναβίωσιν της κατ' έτος τελουμένης εν τη Ευαγγελική Σχολή Σμύρνης σεμνής και επιβλητικής τελετής. [...] Μετά τον Αγιασμόν [...] και των απαγγελθεισών ευχών υπέρ των αιουδίων ιδρυτών, ευεργετών, αφιερωτών κλπ. της Σχολής, λαβών τον λόγον ο Γυμνασιάρχης κ. Ι. Παπαγιαννόπουλος, όστις υπήρξεν ο σημαντικώτερος εκ των αφανών ηρώων της επανιδρύσεως της Ευαγγελ. Σχολής εν τη Νέα Σμύρνη, εξέθεσεν εν λεπτομερεία το συντελεσθέν έργον και τας καταβληθείσας προσπαθείας προς ανάδειξιν ταύτης μεταξύ των αρίστων της πρωτευούσης Γυμνασίων [...] Μετά τον κ. Παπαγιαννόπουλον έλαβεν τον λόγον ο Πρόεδρος της Εφορείας κ. Αναστ.

Η πρώτη εφορεία της Ευαγγελικής Σχολής στη Νέα Σμύρνη. Αρχείο Πάνου Γριζιώτη.

1938. Από την εκδήλωση των Τριών Ιεραρχών. Δημοσίευμα της εφημερίδας Έθνος. Αρχείο Ένωσης Σμυρναίων.

Αναστασιάδης, εξιστορήσας διά μακρόν και εν πλήρει λεπτομερεία τα περί ακριβούς χρονολογίας της ιδρύσεως και του βίου της Ευαγγελικής Σχολής [...] ολόκληρον τέλος την ιστορίαν της Ευαγγελικής Σχολής από της πρώτης συστάσεώς της μέχρι του Αυγούστου του 1922, ευχηθείς όπως και η νυν διάδοχος ταύτης, συνεχίζουσα την ιεράν αποστολήν της φθάση εις το ύψος εκείνης και περιβληθή με ίσον κύρος και εκτίμησιν όπως εκείνη. [...] Η Εφορεία της Ευαγγελικής Σχολής, [...] εν τη επιθυμία της όπως γενικεύση την αναβίωσιν των εθίμων και παραδόσεων της Ευαγγελικής Σχολής, απεφάσισε να εγκαινιάση, ευθύς από τούδε και το σύστημα των δίσκων, εις τους οποίους είχε επικρατήσει το έθιμον να ρίπτουν τας εισφοράς των οι παριστάμενοι εκάστοτε, εις την ετησίαν τελετήν της Ευαγγελ. Σχολής.»²

² Η Νέα Σμύρνη. Εβδομαδιαία πολιτική εφημερίς διά την προάσπισιν των συμφερόντων της Νέας Σμύρνης, φύλ. Κυριακή 7-2-1938.

Το 1938 ιδρύθηκε η «Ένωση των Φοιτησάντων την Ευαγγελική Σχολήν», με στόχο την προβολή της ιστορίας της Σχολής και τη σύσφιγξη των δεσμών ανάμεσα σε παλαιούς και νέους μαθητές. Το 1970 μετεξελίχθηκε σε «Σύλλογο Φοιτησάντων στην Ευαγγελική Σχολή».

Ήδη από το 1938 αρχίζουν προσπάθειες χαρακτηρισμού του σχολείου ως προτύπου. Ο μαθητικός πληθυσμός του σχολείου, τόσο από τη Νέα Σμύρνη όσο και από όμορες περιοχές, αυξανόταν σταθερά. Το 1946-47, τελευταία χρονιά που το σχολείο λειτούργησε ως μεικτό γυμνάσιο, ο αριθμός των μαθητών/τριών ήταν 1.152.

Η περίοδος του Πολέμου και της Κατοχής επηρεάζει ασφαλώς και το σχολείο. Με την κήρυξη του πολέμου, τα μαθήματα διακόπτονται και το κτήριο επιτάσσεται. Στη συνέχεια τα μαθήματα γίνονται στο Άλσος, στα σκαλάκια του ναού της Αγίας Φωτεινής, στον αύλειο χώρο του ορφανοτροφείου «Ο Άγιος Ανδρέας» και σε άλλα κτήρια. Το 1944 η Εθνική Οργάνωση Χριστιανικής Αλληλεγγύης της Αρχιεπισκοπής Αθηνών στεγάζει εκεί ορφανά του Διστόμου.

Δεν έλειψε και η συμμετοχή μαθητών της Ευαγγελικής Σχολής στον αντιστασιακό αγώνα. Πολλοί οργανώθηκαν στο σχολικό Ε.Α.Μ., τμήμα του Ε.Α.Μ.Ν. Οργανώνονταν ανά τάξη σε πεντάδες. Κάθε πεντάδα είχε τον υπεύθυνό της, ενώ συντόνιζαν καθηγητές των υπευθύνων των πεντάδων κάθε τάξης. Ο Κώστας Κουνάδης διασώζει μία ιδιαίτερη στιγμή του σχολείου από την Κατοχή, την 5η Μαρτίου 1943, την ημέρα δηλαδή, που οργανώθηκε στην Αθήνα η μεγάλη παλλαϊκή διαδήλωση ενάντια στην πολιτική επιστράτευση που διέταξαν οι γερμανικές κατοχικές αρχές: *Στην Ευαγγελική το πρωί της 5-3-43, μπροστά στο χτήριο, όπως κάθε πρωί, είναι παρατεταγμένοι οι μαθητές. Δίνεται το παράγγελμα: «Προσοχή» και απαγγέλλεται η προσευχή από τον Λέανδρο Αζαρλή. Μόλις τελειώνει, αντί του συνηθισμένου «Ανάπαυσις», φωνάζει, σε μεγάλη έκπληξη των καθηγητών: «Μεταβολή!! Εμπρός Μαρς!! Όλοι για την Αθήνα!!». Έστρεψαν όλοι σαν ένας άνθρωπος και σε κανονική φάλαγγα πήραν το δρόμο για την Αθήνα. Στο δρόμο άλλα σχολεία, που βάδιζαν κι αυτά για τη διαδήλωση, ενώνονταν. Και χιλιάδες ακόμη νεαροί μεμονωμένοι προστίθενταν. Ο ενθουσιασμός έφτανε σε παραλήρημα. Τα συνθήματα ακούγονταν σε μεγάλη απόσταση. Οι γραμμές του Ε.Α.Μ.Ν. πύκνωναν.*³

Ανάμεσα στους αγωνιστές που έδωσαν τη ζωή τους στον αντιστασιακό αγώνα υπήρξαν και μαθητές της Ευαγγελικής Σχολής, όπως οι νεαροί ΕΠΙΟΝίτες: Γιάννης

³Παρατίθεται στο Δήμος Νέας Σμύρνης, *Νέα Σμύρνη. Από την καταστροφή στη δημιουργία, χ.χ.*, σ. 183.

Καζαναράκης (16 ετών), Κωνσταντίνος Τόλης (18 ετών), Δημήτρης Ιατρόπουλος (16 ετών), Νίκος Δανηλίδης (17 ετών).

Το Φεβρουάριο του 1945 το σχολείο δέχεται πάλι τους μαθητές του (1.100 μαθητές και μαθήτριες). Χρησιμοποιείται μόνο ο δεύτερος όροφος, καθώς στο ισόγειο και τον πρώτο όροφο φιλοξενούνται τα ορφανά του Διστόμου.⁴

Το 1946 ιδρύθηκε το Γυμνάσιο Θηλέων Νέας Σμύρνης. Από εκείνη τη χρονιά η Ευαγγελική σχολή είναι σχολείο αρρένων, όπως και στη Σμύρνη. Το νέο γυμνάσιο στεγάζεται και αυτό στο κτήριο Γ. Τσακίρη στην κεντρική πλατεία. Τα δύο σχολεία λειτουργούν πρωί-απόγευμα εναλλάξ μέσα στην εβδομάδα.

Τελειόφοιτοι του 1952. Αρχείο Συλλόγου Φοιτησάντων στην Ευαγγελική Σχολή.

Το 1959 εκδόθηκε το βιβλίο *Ευαγγελική Σχολή Σμύρνης* της φιλόλογου καθηγήτριας στο Γυμνάσιο Θηλέων Νέας Σμύρνης Ζηνοβίας Λιθοξόου-Σαλάτα, θυγατέρας του τελευταίου γυμνασιάρχη της Σχολής στη Σμύρνη Νικολάου Λιθοξόου, με θέμα σύντομη ιστορία της Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης μέχρι το 1922. Αναφέροντας και τα περί της επανίδρυσης του σχολείου στη Νέα Σμύρνη, σημειώνει: *Ἡ νέα «Εὐαγγελική Σχολή Σμύρνης» εἶναι δημόσιον σχολεῖον, ὅπως ὅλα τὰ ἄλλα δημόσια γυμνάσια τοῦ Κράτους [...] Ἐν τούτοις, τυχούσα ἐκλεκτοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ καὶ ἐξαιρέτου διευθύνσεως, διακρίνεται μεταξύ τῶν Γυμνασίων τῆς Πρωτευούσης ὡς ἓν ἐκ τῶν ἀρίστων σχολείων αὐτῆς. Οἱ γυμνασιάρχαι, οἱ ὑποδιευθυνταὶ καὶ οἱ καθηγηταὶ αὐτῆς συνεχίζουν ἐπαξίως τὴν παράδοσιν τῶν διαπρεπῶν διευθυντῶν, διδασκάλων καὶ καθηγητῶν τῆς παλαιᾶς «Εὐαγγελικῆς Σχολῆς Σμύρνης». Οἱ δὲ μαθηταὶ καὶ ἀπόφοιτοι αὐτῆς διακρίνονται διὰ*

⁴ Τάκης Τσακίρης, «Η Ευαγγελική Σχολή στη Σμύρνη και στη Νέα Σμύρνη», *Εστία*, τ. 89 (2012), σ. 89.

τὸ ἦθος καὶ τὴν κατάρτισιν αὐτῶν, διαπρέποντες εἰς τὰς Ἀνωτάτας Σχολὰς τοῦ Ἑσωτερικοῦ καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ, καθὼς καὶ εἰς τὰ διάφορα βιοποριστικὰ ἐπαγγέλματα.⁵

Ἡ αὐξήση των μαθητῶν οδήγησε σε αναζήτηση επιπλέον χώρων και στις 29 Ιανουαρίου 1961 εγκαινιάστηκε Παράρτημα του Γυμνασίου Ευαγγελικής Σχολῆς Σμύρνης και του Γυμνασίου Θηλέων Νέας Σμύρνης σε διώροφο ακίνητο ἐπὶ τῆς οδοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου 31. Στο μεταξύ οι προσπάθειες για ανέγερση σχολικοῦ κτηρίου ευοδώνονται και στις 10 Ιουνίου 1961 θεμελιώνεται το κτήριο στη συμβολή των οδῶν Ἁγίου Ἀνδρέου και Ἀδαμαντίου Κοραή, σε σχέδια του αρχιτέκτονα Σ. Κορτζά.

Στιγμιότυπο ἀπὸ ἐκδήλωση τῆς Ευαγγελικῆς Σχολῆς στο κτήριο τῆς Κοραή. Εικονίζεται ὁ πρόεδρος τῆς «Ἐνωσης Φοιτησάντων», ὁ πανεπιστημιακὸς καθηγητῆς Μιχαήλ Αθ. Αναστασιάδης και δίπλα του ὁ πατὴρ Θεοδόσιος Κυριαζόπουλος, εφημέριος τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς. Καὶ οἱ δύο υπῆρξαν συμμαθητῆς στο σχολεῖο στη Σμύρνη. Ἀρχεῖο Ἐνωσης Σμυρναίων.

Τον Ιανουάριο του 1966 εγκαθίσταται ἐκεῖ το σχολεῖο και στις 13 Φεβρουαρίου γίνονται τα επίσημα ἐγκαίνια.

Τη δεκαετία του 1960, στο Λύκειο Ἀρρένων τῆς Ευαγγελικῆς Σχολῆς

Σμύρνης φοίτησαν και μαθήτριες, οἱ οποίες, ἐπιθυμώντας να ακολουθήσουν θετικές ἐπιστήμες, ἐγγράφονταν στο Λύκειο τῆς Ευαγγελικῆς και παρακολουθοῦσαν τα μαθήματα του πρακτικοῦ τμήματος του Λυκείου. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι στα λύκεια θηλέων δεν λειτουργοῦσαν πρακτικά τμήματα, θεωρώντας δεδομένο τον προσανατολισμό των κοριτσιῶν προς τις θεωρητικές και ὄχι τις θετικές ἐπιστήμες.

Ιούνιος 1967. Μαθήτριες του πρακτικοῦ τμήματος του Λυκείου Ἀρρένων Ευαγγελικῆς σχολῆς κατὰ τὴν ἀποφοίτησή τους. Ἀρχεῖο Κατερίνας Μπαρμπάτση.

⁵ Ζηνοβία Λιθοξόου-Σαλάτα, *Ευαγγελικὴ Σχολὴ Σμύρνης 1733 ἐν Σμύρνη. Ἀπὸ τοῦ 1934 ἐν Ν. Σμύρνη (Ἀθηνῶν)*, Ἀθήνα, 1959, σ. 36.

Η «Ένωση των Φοιτησάντων» με πρόεδρο έναν από τους τελευταίους αποφοίτους της Σμύρνης, τον πανεπιστημιακό καθηγητή στην έδρα της Ηλεκτρονικής Φυσικής, Μιχαήλ Αθ. Αναστασιάδη, επιχειρεί εκ νέου την προαγωγή του σχολείου σε πρότυπο. Διαβάζουμε στην επιστολή της Ενώσεως προς τον τότε Υπουργό Παιδείας:

Μιχαήλ Αθ. Αναστασιάδης.
Αρχείο Ένωσης Σμυρναίων.

[...] ἵνα διὰ λόγους ἔθνικῆς ἀνταμοιβῆς ἀλλὰ καὶ ὑπηρετήσεως γενικώτερον τῆς Μικρασιατικῆς ἰδέας καταστήσῃ διὰ Νόμου τὴν ἐν Νέα Σμύρνη Εὐαγγελικὴν Σχολὴν π ρ ό τ υ π ο ν, ἀπολαμβάνουσα πάντων τῶν ἐκ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τούτου προνομίων. [...] Τὴν πρὸς τοῦτον ὑπογράφουν ἤδη οἱ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν Μικρασιάται Ἀκαδημαϊκοὶ κ.κ. Γ. Ἰωακείμογλου, Γεώργιος Μυλωνᾶς καὶ Ἡλίας Βενέζης, τὸ σύνολο τῶν Μικρασιατῶν καθηγητῶν τῶν ἀνωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων τῆς Χώρας καὶ γενικῶς πάντες οἱ λόγῳ προΐστορίας πνευματικῆς ἢ κοινωνικῆς δράσεως καὶ προσφορᾶς ἐκπροσωποῦντες τὴν πνευματικὴν ηγεσίαν τοῦ προσφυγικοῦ Κόσμου.

Ἡ ἐπιστολή τῆς Εὐνώσεως Φοιτησάντων. Αρχεῖο Συλλόγου Φοιτησάντων στὴν Εὐαγγελικὴ Σχολή.

Ἡ ἐπιστολή τῶν ἀκαδημαϊκῶν Ἰωακείμογλου, Μυλωνά, Βενέζη καὶ Θεοδώρου. Αρχεῖο Συλλόγου Φοιτησάντων.

Ἡ ἐπιστολή τῆς Εὐνώσεως τῶν Φοιτησάντων συνοδευόταν ἀπὸ μία συνημμένη ἐπιστολή τῶν Μικρασιατῶν Ἀκαδημαϊκῶν Ἰωακείμογλου, Μυλωνά, Βενέζη καὶ Θεοδώρου, ἡ ὁποία ἐκτὸς ἄλλων ἀναφέρει τὰ ἀκόλουθα:

Ἐκ τῶν ἄλλοτε ποτε κέντρων αὐτῶν Παιδείας, ἐν καὶ μόνον διετήρησεν καὶ ἐδῶ τὸν μεστὸν φήμης καὶ δόξης τίτλον του. Ἡ ἐν Νέα Σμύρνη Εὐαγγελικὴ Σχολή, λειτουργοῦσα ὡς ἐν τῶν Γυμνασίων τοῦ Κράτους.

[...] Συνεχίζουσα μίαν παράδοσην 238 ἐτῶν, οὐσα ἡ μόνη ζῶσα καὶ ἀρχαιοτάτη ἐξ ὄλων τῶν Γυμνασίων τοῦ Γένους ἐν Ἑλλάδι Σχολή, καθήκον ἔχει νὰ συνεχίσῃ ἐκπληροῦσα καὶ ἄλλην σημαντικὴν διὰ τὸ Ἔθνος εὐθύνην. Νὰ διδάσκη τὰ τέκνα τῶν τέκνων τῶν παλαιῶν αὐτῆς ἀποφοίτων ὅτι ἀρχὴ σοφίας εἶναι ὁ φόβος Κυρίου, καὶ ὅτι τὰ ἔργα τοῦ πνεύματος πῦρ καὶ μάχαιραν δὲν καταστρέφει.

[...] αἰτούμεθα ὅπως, ἀπὸ τοῦδε ἡ Εὐαγγελικὴ Σχολὴ Σμύρνης καταστῆ διὰ Νόμου Πρότυπος, εἰς εἰδικὴν πρὸς αὐτήν τοῦ Ἔθνους ἀνταμοιβήν, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ εὐρίσκειται αὕτη ἐν πλήρει ἀσκήσει τῆς εὐθύνης τῆς ἀποστολῆς της κατὰ τὴν ἐπὶ θύραις πεντηκονταετηρίδα ἀπὸ τῆς δευτέρας Ἀλώσεως.

Το 1971 ἡ Υπουργικὴ Απόφασις 65297/28-5-1971 «Περὶ Μετατροπῆς τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς Νέας Σμύρνης εἰς Πρότυπον Σχολεῖον», χαρακτηρίζει το σχολεῖο ὡς πρότυπο, εφαρμόζοντας τα ἀπὸ τον νόμο προβλεπόμενα ὡς πρὸς τὴν ἐπιλογή των καθηγητῶν καὶ των μαθητῶν. Διαβάζουμε στὴν Υπουργικὴ ἀπόφασις: *Μετατρέπομεν ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἐτους 1971-1972 τὴν ἐν Νέα Σμύρνη Εὐαγγελικὴν Σχολὴν (Γυμνάσιον Ἀρρένων) εἰς Πρότυπον Γυμνάσιον Ἀρρένων ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Πρότυπος Εὐαγγελικὴ Σχολὴ Νέας Σμύρνης». Εἰς ταύτην, κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς λειτουργίας της (Σχολ. Ἔτος 1971-72) ἐγγράφονται μαθηταί, προερχόμενοι ἐκ τοῦ τέως Γυμνασίου τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς Νέας Σμύρνης καὶ κεκτημένοι ἐνδεικτικὸν προαγωγῆς μὲ βαθμὸν λίαν καλῶς καὶ ἄνω. Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν δὲν συμπληρωθῆ ὁ προβλεπόμενος ἀριθμὸς πρὸς ἐγγραφήν εἰς τὸ Πρότυπον τοῦτο Σχολεῖον ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ ὡς ἄνω Γυμνασίου, δύνανται νὰ ἐγγράφονται μαθηταὶ καὶ ἐξ ἄλλων Σχολείων, κατὰ τὰς ἰσχύουσας διατάξεις διὰ τὰ λοιπὰ Πρότυπα Σχολεῖα. Εἰς τὴν πρώτην τάξιν τοῦ ὡς εἴρηται Προτύπου Σχολεῖου ἐγγράφονται μαθηταὶ κατὰ τὰ ὀριζόμενα εἰς τὴν σχετικὴν ἀπόφασιν ἡμῶν περὶ ἐγγραφῆς μαθητῶν εἰς Πρότυπα Σχολεῖα». Ἡ Πρότυπος Εὐαγγελικὴ Σχολή, με ἐπιλεγμένο καθηγητικὸ προσωπικὸ καὶ ἀριστούχους μαθητές, ἀναδείχθηκε σε ἓνα ἀπὸ τα ἀξιολογότερα ἐλληνικὰ σχολεῖα, με μαθητικὸ πλῆθος ἀπὸ ολόκληρην τὴν Ἀθήνα.*

Ἡ Πρότυπος Εὐαγγελικὴ Σχολὴ θα συστεγαστεῖ γιὰ ἓνα διάστημα με τὸ Γυμνάσιο Ἀρρένων Νέας Σμύρνης στὸ κτήριο τῆς Κοραΐ καὶ Ἀγίου Ἀνδρέου. Στὸ μεταξύ τὴν περίοδο 1969-1974, ἀνεγέρθηκε νέο κτήριο τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς Σμύρνης στὸ οἰκοδομικὸ τετράγωνο ἐπὶ Λέσβου,

Ευξείνου Πόντου, Δεκελί και Αγίας Σοφίας. Το σχολείο ανεγέρθηκε από τον ΟΣΚ σε οικοπέδο που παραχώρησε ο δήμος Νέας Σμύρνης, στο σημείο όπου ήταν για πολλά χρόνια εγκατεστημένος ο ραδιοφάρος της Πολεμικής Αεροπορίας (Δεκελί-Ευξείνου Πόντου-Λέσβου). Τη μελέτη ανέλαβε το αρχιτεκτονικό γραφείο του γνωστού αρχιτέκτονα Αλέξανδρου Τομπάζη.

Το 1971 εκδόθηκε το βιβλίο του Αυρήλιου Ευστρατιάδη, καθηγητή της Σχολής, *Ευαγγελική Σχολή. Πέντε δοκίμια*. Το βιβλίο πραγματεύεται θέματα του σχολείου της Σμύρνης, κάνοντας την ακόλουθη αναφορά στην Πρότυπο Ευαγγελική Σχολή: *Η Ευαγγελική σχολή ξανάζησε εδώ και ζη πάντα με την ελπίδα της παλιάς της μεγαλοουργίας. Με τον πόνο και τη νοσταλγία για τη χαμένη πατρίδα, αλλά και με βαρεία κληρονομιά, που γίνεται επιταγή σήμερα και χρέος για την Πρότυπο Ευαγγελική Σχολή για δυνατά και «ύπείροχα» έργα.*⁶

Το 1972, με αφορμή τη συμπλήρωση των 50 χρόνων από τη Μικρασιατική καταστροφή, οργανώθηκε στο μέγαρο της Εστίας Νέας Σμύρνης συγκέντρωση αποφοίτων του σχολείου της Σμύρνης.⁷

Το 1976, η Ευαγγελική διακρίνεται σε 3χρονο γυμνάσιο και 3χρονο λύκειο.

Το 1979, όπως σε όλα τα γυμνάσια και λύκεια της χώρας, η Ευαγγελική άρχισε να δέχεται κορίτσια κατόπιν εξετάσεων, όπως εισάγονταν και τα αγόρια.

Το 1980 εκδόθηκε το βιβλίο του φιλόλογου Αθανασίου Φραγκούλη, καθηγητή και μετέπειτα διευθυντή του σχολείου.

Από το σχολικό έτος 1982-83, το Προεδρικό Διάταγμα 338/1982 αλλάζει τον τρόπο εισαγωγής των μαθητών στην Ευαγγελική, όπως και στα άλλα πρότυπα σχολεία. Έτσι, για την εισαγωγή μαθητών στην Α΄ τάξη του Γυμνασίου «ενεργείται κλήρωση», ενώ στην Α΄ τάξη Λυκείου εγγράφονται «οι απόφοιτοι του οικείου Γυμνασίου». Από το 1985 το σχολείο λειτουργεί ως Πειραματικό Γυμνάσιο και Πειραματικό Λύκειο Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης.⁸

⁶ Αυρήλιος Ευστρατιάδης, *Ευαγγελική Σχολή. Πέντε δοκίμια*, Αθήνα, Δωδώνη, 1971, σ. 60-61.

⁷ Τάκης Τσακίρης, «Η Ευαγγελική Σχολή στη Σμύρνη και στη Νέα Σμύρνη», *Εστία*, τ. 89 (2012), σ. 90.

Το 2009 ιδρύεται ο Σύνδεσμος Αποφοίτων Προτύπου και Πειραματικού Λυκείου Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης «Αδαμάντιος Κοραΐς».

Το 2011 δημιουργήθηκε στην ιστοσελίδα του γυμνασίου ο σύνδεσμος «Η Ευαγγελική στον χρόνο», ο οποίος διαρκώς εμπλουτίζεται. Σκοπός του η παρουσίαση της μακράς ιστορίας του σχολείου. Ο σύνδεσμος έχει δύο μέρη: Το σχολείο στη

Σμύρνη και το σχολείο στη **Νέα Σμύρνη**. Κάθε μέρος χωρίζεται σε τρία: «**Διαδρομές στον χρόνο και την ιστορία**», στο οποίο παρουσιάζονται οι κυριότεροι σταθμοί της πορείας του σχολείου με παραθέματα από κείμενα εποχής. «**Έγραψαν και είπαν για την**

Ευαγγελική Σχολή», στο οποίο παρατίθενται αποσπάσματα από λογοτεχνικά, περιηγητικά, δημοσιογραφικά, επιστημονικά και άλλα κείμενα που περιέχουν αναφορές στο σχολείο. «**Αναμνήσεις μαθητών**», στο οποίο καταγράφονται μαθητικές αναμνήσεις από κάθε εποχή του σχολείου. Οι πιο παλιές μέχρι στιγμής αναφέρονται στη δεκαετία του 1900 και οι πιο πρόσφατες στη δεκαετία του 2000.

Το 2011 ο Νόμος 3966/2011 «Περί Προτύπων Πειραματικών σχολείων», θεσμοθετεί τα Πρότυπα Πειραματικά σχολεία. Τόσο το Γυμνάσιο όσο και το Λύκειο, κατόπιν αξιολόγησης των φακέλων υποψηφιότητας των δύο σχολείων, χαρακτηρίζονται με την Υπουργική Απόφαση 122084/Δ4/25-10-2011, ως πρότυπα πειραματικά σχολεία με σειρά πανελλαδικής κατάταξης: 3ο το Γυμνάσιο και 6ο το Λύκειο. Συνέπεια αυτού, κατά το σχολικό έτος 2012-2013 κρίθηκαν κατά τον Νόμο περί Προτύπων Πειραματικών Σχολείων οι καθηγητές για πενταετή θητεία στο σχολείο, ενώ από τον Ιούνιο του 2013 οι μαθητές εισήχθησαν με εξετάσεις στην Α΄ τάξη του Γυμνασίου και στην Α΄ τάξη του Λυκείου.

Το 2015 ο Νόμος 4327/2015 διακρίνει τα

2015. Από την εκδρομή των τελειοφοίτων στη Μακεδονία

⁸ Ν. 1566/1985 «Για τη δομή και λειτουργία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης».

πρότυπα από τα πειραματικά σχολεία και η Ευαγγελική Σχολή παραμένει πρότυπο σχολείο, εξακολουθώντας να δέχεται τους μαθητές της στην Α΄ Γυμνασίου κατόπιν εξετάσεων.

Το 2015 εορτάστηκε η συμπλήρωση 80 χρόνων λειτουργίας του σχολείου στη

Νέα Σμύρνη. Μέσα από το υλικό που συγκεντρώθηκε αλλά και από τις μαρτυρίες και τις αφηγήσεις των ίδιων των μαθητών από κάθε δεκαετία, αναδείχθηκε αφενός ένα σχολείο, για το οποίο η μικρασιατική καταγωγή αποτελεί σταθερό σημείο της ταυτότητάς του, όπως επίσης ένα δημόσιο σχολείο το οποίο παρακολούθησε τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις της ελληνικής πολιτείας, διατηρώντας σταθερά ένα υψηλό επίπεδο, συνιστώντας ένα δυναμικό περιβάλλον δημιουργικής

μάθησης. Μνημονεύτηκαν καθηγητές που δίδαξαν στο σχολείο και υπηρέτησαν τη γνώση, με πραγματική αγάπη για τους μαθητές τους, με προσήλωση στο λειτούργημα του δασκάλου. Καθηγητές, που οι μαθητές τους θυμούνται πάντα, ακόμα και σε προχωρημένη ηλικία, όχι μόνο για την επιστημονική και παιδαγωγική τους κατάρτιση, όσο αναγνωρίζοντάς τους τη συμβολή τους στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους. Όσο για τους αποφοίτους του, οι περισσότεροι σεμνύνονται για το σχολείο στο οποίο φοίτησαν, διατηρούν ζωντανές αναμνήσεις και κοινωνικούς δεσμούς από τα μαθητικά τους χρόνια. Και το σχολείο σεμνύεται με τη σειρά του για τους αποφοίτους του, όχι μόνο γιατί ο κατάλογος όσων διακρίθηκαν στον επιστημονικό, πολιτικό, καλλιτεχνικό, κοινωνικό βίο και στην Ελλάδα και στο εξωτερικό είναι μακρύς, όσο για όλους εκείνους τους οποίους διέκρινε και διακρίνει, με ό,τι κι αν καταπιάστηκαν, αφοσίωση, δημιουργικότητα, δυναμική διεκδίκηση των στόχων τους, φιλομάθεια, προσήλωση σε αξίες. Και το εκπαιδευτικό έργο εξακολουθεί να αναλαμβάνεται -θέλουμε να πιστεύουμε- με υψηλό αίσθημα ευθύνης.

Τόνια Καφετζάκη
φιλόλογος Προτύπου Γυμνασίου Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης

Πηγές:

- Δήμος Νέας Σμύρνης, *60 χρόνια Νέα Σμύρνη*, Αθήνα 1990.
- Δήμος Νέας Σμύρνης, *Νέα Σμύρνη. Από την Καταστροφή στη δημιουργία*, Αθήνα , χ.χ.
- Ευστρατιάδης Αυρήλιος, *Ευαγγελική Σχολή. Πέντε δοκίμια*, Αθήνα, Δωδώνη, 1972.
- Λερίου Αναστασία, «Μετά την Καταστροφή: η ίδρυση της Νέας Σμύρνης», στο Σμύρνη. Η ζωή και το τέλος της πόλης των «Γκιαούρηδων», Αθήνα, *Ελευθεροτυπία*, χ.χ, σ. 192-193.
- Λιθοξόου-Σαλάτα Ζηνοβία, *Ευαγγελική Σχολή Σμύρνης, 1733 εν Σμύρνη. Από τον 1934 εν Ν. Σμύρνη (Αθηνών)*, Αθήνα 1959.
- Πανταζής Ν.Α., *Νέα Σμύρνη. Το χρονικό μιας πόλης*, 7 τ., Αθήνα, χ.χ.
- Τσακίρης Τάκης, «Η Ευαγγελική Σχολή στη Σμύρνη και στη Νέα Σμύρνη», *Εστία*, τ. 89 (2012), σ. 83-91.
- Φραγκούλης Αθανάσιος, *Ευαγγελική Σχολή (Σύντομη ιστορία)*, Αθήνα, Ευαγγελική Σχολή Σμύρνης, 1988.